

”The Sex Issue”

Några tankar kring sexualiseringen av idrotten med anledning av en forskningsrapport från Riksidrottsförbundet

Peter Dahlén

Institut för informations- och medievitenskap, Universitetet i Bergen

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org/articles/dahlen/dahlen080521.html
(ISSN 1652-7224), 2008-05-21

Copyright © Peter Dahlén 2008. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Sexualiteten är en av människans mest grundläggande biologiska drifter, eftersom den är drivkraft i hennes strävan att genom fortplantning överleva som art. Redan reproduktionens natur, att kvinnan och inte mannen blir gravid, och att en enskild man på kort tid kan befrukta ett stort antal kvinnor medan en enskild kvinna vanligtvis befruktas av endast en man i taget, formar de sociala och kulturella könsrollsmönster som i stor utsträckning präglar relationerna mellan könen och synen på sexualitet i vår egen tid. Men de oändligt variationsrika uttrycken för mänsklig sexualitet visar att de biologiska grunddragen överlagras av sociala konstruktioner som är historiskt, geografiskt och kulturellt betingade. Religionen har utövat det enskilt starkaste inflytandet på utvecklingen av och uttrycken för sexualitet i västvärlden. Kristendomen hade fram till 1960-talet tvingande regler såväl för sexualitetens utövande inom och utom äktenskapet som för de synliga uttrycken för existensen av sexualitet i samhället. Med 60- och 70-talens sexuella frigörelse (ibland kallad revolution) blev det sexuella umgänget mellan människor friare, lagar som förbjöd spridning av pornografisk text och bild avskaffades, och sexualiseringen av det offentliga rummet inleddes. Den kristna religionen har numera i mångt och mycket spelat ut sin roll som moraliskt kontrollorgan när det gäller uttryck för mänsklig sexualitet i stora delar av Västeuropa, men dess moraluppfattning kommer fortfarande till användning i den sekulära kampen mot pornografi och andra offentliga uttryck för sexualitet.

Sexualiseringen av det offentliga rummet tar sig olika former, men den kvantitativt dominerande är exponeringen av kvinnokroppen, mer eller mindre avklädd, oftast i sexuellt lockande poser, i reklam, inom popmusikkulturen, i veckopress och månadsmagasin. Även om 1960-talets sexuella frigörelse var en viktig katalysator för kvinnofrigörelsen var den i än högre grad en motkraft, genom dess ensidiga inriktning på patriarkatets pornografiska preferenser. Kritiken, och motståndet, mot sexualiseringsprocessen gäller idag i första hand dess kvinnoförnedrande karaktär samt kommersialiseringen och brutaliseringen av mänskliga relationer som sexualitet och kärlek.

Också till idrottens offentlighet har sexualiseringen trängt in, inte helt oväntat. Vi ser dagligen våra vackraste kvinnliga, och ibland också manliga, atleter - internationellt såväl som på hemmaplan - medverka i sammanhang som ryggmärgsreaktivt kan uppfattas som sexualiserade, förnedrande för kvinnorna, besudlande för idrotten och idrottsrörelsen med dess sunda ideal. För att få ett underlag för ”arbetet mot sexualiseringen inom idrotten” uppdrog det svenska Riksidrottsförbundet åt sex forskare - tre män och tre kvinnor - att utveckla sina tankar kring problemet i skrift, texter som sedan samlats och publicerats i förbundets rapportserie. Peter Dahlén har läst rapporten och han har utvecklat sina egna tankar, på grundval av sin djupa kunskap om medialiseringen och kommersialiseringen - och för den delen sexualiseringen - av idrotten i Sverige och internationellt. Det har blivit ett spännande möte mellan Dahlén och de sex forskarna, en multidisciplinär korsbefruktning som berikar såväl frågeställningen som läsarens kunskaper.

Har det skett en sexualisering av idrottens offentliga rum och hur tar det sig uttryck i så fall? Det är frågan som sex forskare har fått i uppdrag av svenska Riksidrottsförbundet att reflektera över. Resultaten är nu publicerade i FoU-rapport 2007:2, *Sexualiseringen av idrottens offentliga rum* av Birgitta Fagrell, Jesper Fundberg, Kutte Jönsson, Håkan Larsson, Eva Olofsson och Helena Tolvhed. Rapporten är nedladdningsbar från RF:s hemsida, www.rf.se.

Utgångspunkten för rapporten är att det *har* skett en sexualisering av idrottens offentliga rum, eller som Karin Redelius, ansvarig för jämställdhetsfrågor vid Riksidrottsförbundet (RF), uttrycker det i sin inledning: "I början av 2000-talet fanns en allmän politisk oro som rörde den ökade förekomsten av sexualiserade bilder, dels i media och då främst i reklam-sammanhang, dels på Internet." Redelius citerar också en proposition av den socialdemokratiska regeringen från år 2005, där det heter att samhället präglas av "en tilltagande sexualisering där kvinnors kroppar används för att dra uppmärksamheten till och sälja en vara eller tjänst". Samma år, 2005 antog Riksidrottsförbundets stämma en ny jämställdhetsplan, där det fastslås att ett av målen är att "idrottsrörelsen skall arbeta mot sexualiseringen inom idrotten, också i media". Här framgår sålunda att det offentliga rummet i hög grad är liktydigt med media, vilket förstås är helt riktigt: försök att föreställa er dagens (politiska) offentlighet eller idrottskultur fri från medier. Det går naturligtvis inte, då skulle allt se helt annorlunda ut: såväl dagens demokratiska samhälle som den moderna, kommersiella tävlingsidrotten har medier som en grundläggande förutsättning, vilket *inte* innebär att medierna är determinerande i alla sammanhang.

Den första frågan som inställer sig är, om det först är på senare tid som idrottarna och deras kroppar kommit att sexualiseras, eller om detta också skett tidigare. En annan fråga är vad detta med att "sexualiseras" egentligen innebär. Man kan vidare fråga sig om det bara är kvinnors kroppar som utnyttjas i de mediala och sexualiserade framställningarna av idrottare – har inte även manliga idrottskroppar kommit att utsättas för sexuell exponering? En blick på nyare idrottshistorisk forskning med fokus på medierna visar att detta inte är ett nytt problem, samt att det inte bara är män som beskådat kvinnors kroppar. Exempelvis har Dan Streiber påvisat en oavsedd och om man så vill könsutjämnande effekt av filmade boxningsmatcher i slutet av 1800-talet. Den första riktiga titelmatch som filmades var den mellan James J. Corbett och Robert Fitzsimmons 1897. Detta blev en cinematografisk sensation som lockade inte minst kvinnliga åskådare. Streiber skriver: "[...] an unintended consequence of the film's widespread exhibition was the appearance of a female constituency for the prizefight pictures. The event of women watching the *Corbett-Fitzsimmons Fight* was socially problematic in the gendered public sphere of the time."¹ Denna film visade sig alltså locka kvinnliga åskådare som drogs till bilderna av samtidigt lättklädda och kraftfulla män, dvs. ett slags halvpornografisk hypermaskulinitet. Detta ansågs som problematiskt eftersom det antydde att kvinnor hade egna sexuella begär som de på eget bevåg kunde aktivera i offentligheten, i det här fallet genom att ta del av filmvisningar av manliga atleter som genererade sinnlig njutning hos de kvinnliga åskådarna. Även om fenomenet blev kortlivat belyser det inte bara filmens och mediernas historiska betydelse för idrottens popularisering, utan reser också frågor kring den mediala representationen av idrottares kroppar, hur dessa representationer ska tolkas och vad som ska anses som tillbörligt res-

1 Streiber 1997: 17.

pektive otillbörligt för folk och få att ta del av. Vilka är det som äger den legitima rätten att bestämma det, dvs. att utöva makten som smakdomare och könspolitiska gränsvakter?

Populärkultur och smak

Smakperspektivet aktualiseras i rapportens första artikel, av Birgitta Fagrell, lektor i pedagogik vid Idrottshögskolan (GIH) i Stockholm. Fagrell säger att hon ska betrakta fenomenet sexualiseringen av det offentliga rummet "ur ett existentiellt perspektiv", med utgångspunkt i kroppsfilosofen Maurice Merleau-Ponty. Fagrells tes är att de bilder som "en sexualiserad kroppskultur" sänder till flickor och pojkar "förkroppsligas som meningsbärande strukturer om hur en kropp skall vara och se ut och påverkar flickors och pojkars självbild olika". Därför måste, menar hon, uppmärksamheten riktas mot vilka konsekvenser detta kan få för flickor och pojkar "i en kultur där kroppen snart är den sista utpost vi kan ta kontroll över". Fagrell slår dock snabbt fast att "[d]okusåpor, sexistisk reklam och en mediavärld med sex som säljande koncept, tycks kittla oss mer än jämställdhetsbudskapet". Vidare skriver hon, med illa dold avsmak, angående "de kroppsliga begären" att "[k]änslor skall bejakas och bekännelsekulturen ger avtryck i veckopress och soffprogram".

"Dokusåpor", "veckopress", "soffprogram", "sexistisk reklam" – det är uppenbart att Fagrell likställer sexualiseringen med dålig och vulgär folklig smak.² Fagrell skriver också upprepade gånger om kommersialismen som en bov i dramat: "dagens kommersiella samhälle", "det kommersiella samhället", "sexistisk eller sexualiserad kommersiell reklam", "den estetiserade och kommersialiserade kroppskulturen". Det är kommersialiseringen som leder till att "det offentliga rummet mer och mer sexualiseras eller rent av pornofieras i reklam och media". Omvänt talar Fagrell om "önskade mediala budskap" och möjligheten att "städa på den massmediala arenan".

Tveklöst är en betydande del av det offentliga, mediala rummet sexualiserat, i den meningen att nakna kroppar ställs ut som begärliga objekt för att öka vår konsumtion, men frågan är hur mycket av denna sexualisering som egentligen är nytt när det kommer till idrotten. Kommersialisering behöver inte i första hand betyda sexualisering och omvänt kan sexualisering förekomma i mer icke-kommersiella och idealistiska sammanhang. Tänk bara på stillbilder och journalfilmsupptagningar från gymnastikfester under 1930- och 1940-talen. Vad ser man där om inte påtagligt lättklädda och estetiserade kroppar, både manliga och kvinnliga och ibland helt nakna inför filmkameran. Skillnaden är att detta skedde i statligt eller idrottsorganisatoriskt sanktionerad regi som ett led i en folklig uppfostran och disciplinering. Ett skräckexempel är den mer än halvfascistoida tidskriften *Frisksport*, med dess hyllande av det ariska folkets – och då speciellt männens – välbyggda och härdade kroppar (den "skulpterade" kroppen som icke desto mindre var väldigt avklädd och estetiserad).³ Honnørsorden här var kroppskontroll och begärsuppskjutning.

Skillnaden är att dagens kommersiella kroppsbilder har njutning, hedonism och den omedelbara begärsuppfyllelsen som mål och signum. Det kan man förstås tycka vad man vill om, men det torde inte främja fascistiska ideal och kollektiva tvångströjor i samma

2 Se Bourdieu 1995 angående smakbegreppet och hur smak blir ett medel i en klassificeringskamp lika mycket som i en klasskamp i traditionell bemärkelse.

3 Se Tolvhed 2004.

grad – snarare då en hyperindividualism, som förstås också har sina kulturella baksidor och ideologiska fallgropar. Fagrell skriver också nedlåtande om sexualiseringen av det offentliga rummet, att hela projektet tyvärr är svårt att förbjuda eftersom det "kan uppfattas som ett frihetserbjudande där kroppen tillåts vara i centrum för estetisering och njutning".

Fagrell har alltså en benägenhet att sätta upp idrottsrörelsen med dess traditionella, högstämda tal om sund karaktärsutveckling, sunda själar och sunda kroppar som en positiv motvikt till kommersialismen och exponeringen av begärliga kroppar i reklam och andra "kommersiella" sammanhang, eller med hennes egna ord: "Idrotten, ofta legitimerad med honnörsord som sundhet, ärlighet, kamratskap och demokrati måste hålla sexualiseringen av det offentliga rummet borta från den idrottsliga arenan för att vara trovärdig." (s. 11)

Man kan fråga sig varför just idrottsrörelsen skall vara – eller anser sig vara – så ren och oantastlig i förhållande till det omgivande samhället och dess kommersiella, sexuella smuts. Sanningen är ju också den att sexualiseringen idag även manifesteras i rena idrotts-tidningar.

Det går också att vända på saken och framhålla kommersiella aktörers positiva betydelse för att kvinnlig idrott blivit betydligt mer synlig i den mediala offentligheten sedan mitten av 1990-talet, i takt med framväxten sedan 1980-talet av ett helt nytt tv-landskap och andra mediekanalet samt de ökade möjligheterna till kommersiell exponering, såväl av annonsörer och sponsorer som av idrottskroppar, detta medfört – en marknadsutveckling som alltså befrämjat saluförandet av vissa former av kvinnlig idrott och en viss typ av kvinnliga atleter. Det är nämligen vad Leslie Heywood & Shari L. Dworkin (2003) gör i sin bok *Built to Win. The Female Athlete as Cultural Icon*. Utan att vara okritisk till de urvalsprocesser och stereotyper som används i exponeringen av kvinnliga idrottare så menar de att bland annat sportvaruproducenter som Nike och Reebok genom sina – per definition kommersiella – reklamkampanjer varit viktiga i synliggörandet och legitimeringen av kvinnliga atleter

som just atleter – en utveckling som inneburit att kvinnliga atleter blivit ”kulturella ikoner” och idrott blivit en normal och självklar del av kvinnors dagliga liv likaväl som för män.

Heywood & Dworkin tar här ståndpunkt inom ramen för det som kallas tredje vågens feminism, som kännetecknas av en liberal inställning som framhäver individuell valfrihet och kroppslig frigörelse på den idrottsarena som traditionellt varit en manlig domän, men som också inkorporerar delar av den andra vågens radikala feminism, där man förvisso i essentialistisk anda yrkade på en specifik kvinnlig idrott utanför den brutala och våldsbenägna manliga idrotten men också försökte få till stånd strukturella förändringar med rättvisare resursfördelning mellan män och kvinnor inom idrotten. De skriver om

the necessarily multiple and often contradictory standpoints of what has come to be called the third wave. Those standpoints can tolerate the tension between critique and appreciation, the idea that images can do negative and affirmative cultural work simultaneously, and that both masculine and feminine, competitive and participatory models of sport offer a range of possibilities for women and men. [...] From the third wave feminist perspective, binaries like male/female, active/passive, strong/weak, violent/peaceful, and competitive/cooperative belong to essentialist constructions of male and female “natures” that have long been contested.⁴

De berättar också om den eufori de kände då de tog del av den första reklamkampanj de kan minnas som behandlade frågor med giltighet för en kvinnlig idrottsidentitet, en kampanj som förkunnade att de var okej, inte mindre värda eller mindre duktiga än män, och att idrott och fysisk träning kunde bidra till att skapa ett bättre självförtroende. Kampanjen var signerad Nike och de tog del av den 1992 i modemagasinet *Vogue*.⁵

4 Heywood & Dworkin 2003: 9, 13.

5 Heywood & Dworkin 2003: 2.

Kvinnliga atleter som kulturella ikoner.

Allt är således inte svart och vitt i dagens kommersiella idrotts- och medieoffentlighet: det finns både kulturella vinster och kulturella avigsidor i exponeringen av föregivet åtråvärda kvinnliga – och manliga – atleter. Alltså: sexualisering, estetisering och njutning i representationen av atleter å ena sidan och demokratisering och jämställdhet inom idrotten å den andra kan gå hand i hand och behöver inte nödvändigtvis vara oförenliga processer. Poängen, menar Heywood & Dworkin, är att dagens mediala, kommersiella framställningar av begärliga kvinnliga atleter mer än sällan framställer dem som aktiva och viljestarka subjekt, i kontroll av sina kroppar, som lika gärna kan vara muskulösa som graciösa.

Även Fagrell kommer, intressant nog, in på dessa tankegångar då hon öppnar upp för möjligheten att se sexualiseringen av idrotten och det offentliga rummet som "en form av motstrategi", som "ett nytt bejakande av 'det kvinnliga' och som en markering mot att maskulinitet fortfarande kopplas till något manligt" (s. 15 f). Fagrells poäng är att detta bejakande av femininitet och kvinnlighet sker i ett annat sammanhang än tidigare. Dagens kvinnliga idrottare har nämligen visat sig klara av det som en kvinna inte ansågs vara lämpad för, det vill säga hård fysisk prestation och tuff konkurrens, vilket i sin tur inneburit att de lämnat likhetsideologin och "plockar fram kvinnligheter och femininiteter som tidigare ansetts mindre lämpade i sammanhanget" (s. 16). Idag uppfattar många kvinnor sig som subjekt och inte som ett objekt – och i denna position

verkar det som om en del kvinnor i ren protest spelar ut en kvinnlighet som starkt kontrasterar mot det som förknippas med det maskulina. Fenomenet med sexualiseringen av det offentliga rummet har öppnat för aktiva handlingar mot en jämställdhetsideologi där manlighet och maskulinitet uppfattas som en diskriminerande norm. I stället för att känna sig underordnade och utnyttjade som individer, utnyttjar en del kvinnor, även idrottskvinnor, en situation som kan inbringa både pengar och uppmärksamhet. De bestämmer själva formerna, tycker de. Eftersom de upplever sig som subjekt kan de inte objektifieras av andra; de har ju själva valt att agera som de gör. Att gå in och ut i olika femininiteter beroende på situation tycks vara självklara handlingar. (s. 16)

Men – *upplevelsen* av att vara subjekt är inte detsamma som att *vara* subjekt, framhåller Fagrell och antyder att kvinnor som på detta sätt viker ut sig – detta "sköra subjekt i den individualiserade världen" – är "en godbit för kommersiella krafter" (s. 16). Kvinnor låter sig alltså fortfarande luras, menar Fagrell, denna gång i tron att de är subjekt och har kontroll över situationen och framställningen, representationen, av sina kroppar.

Här kan man fråga sig om dessa "sköra subjekt" bara kan tillskrivas kvinnor och inte män som viker ut sig i kalsongreklam och andra sammanhang, som David Beckham och Fredrik Ljungberg. Är det bara kvinnor som låter sig luras när de viker ut sig? Det skulle i så fall vara att på typiskt paternalistiskt vis nedvärdera (de vuxna) kvinnorna och se dem som endera offer eller som mindre vetande, menar jag. Det blir också oklart när Fagrell i citatet ovan påstår att "sexualiseringen av det offentliga rummet har öppnat för aktiva handlingar mot en jämställdhetsideologi där manlighet och maskulinitet uppfattas som en diskriminerande norm". Detta är en mening som jag inte riktigt förstår, men menar Fagrell

att de sexuellt utmanande utviken från kvinnliga idrottares sida bara är en ny sorts kampstrategi inom ramen för den gamla särartsfeminismen, där femininitet anses essentiellt anorlunda än maskulinitet? Detta strider i så fall mot tanken inom tredje vågens feminism att den kulturellt och socialt skapade binära oppositionen mellan femininitet och maskulinitet är under upplösning, exempelvis i den meningen att både män och kvinnor kan ägna

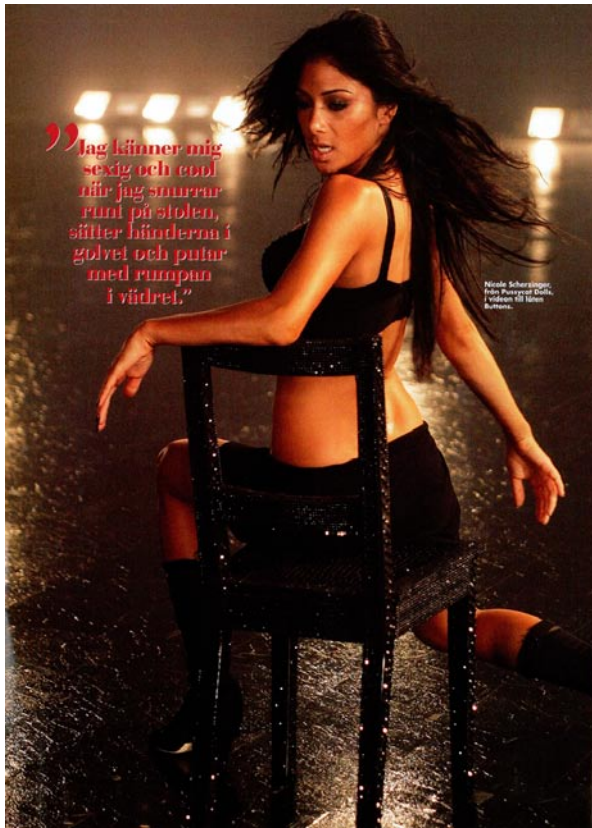
sig åt aggressiva kontaktsporter och att både män och kvinnor kan uppställa sina kroppar till andras begärliga blickar.

Det är heller inte bara i manligt inriktade tidningsprodukter som sexualiseringsivern frodas, det gör den även i damtidningar. Jag skall exemplifiera med två nummer av *Shape Up*, en tidning som handlar om "Helse & Skjønnhet", samt ett nummer av *Elle Puls*.

På omslaget till septemhernumret 2002 av *Shape Up*, med bild på en 'snygg' och påtagligt sminkad blondin, finns rubriken "Varm, øm og lyftende ... Slik vil HAN ha deg!". Här ska träningen alltså tjäna förhöjandet av kvinnans sexuella attraktionsgrad, vara ett medel där målet är att locka och behaga drömprinsen, "HAN", dvs. för att få mannens godkännande och bekräftelse på att hon, kvinnan, duger som kvinna och sexuell varelse. På omslaget ställs också frågan "Har du orgasmepotensial?" (Vad ska man svara på det – "Nej, det har jag tyvärr inte"...?) Här är det återigen bejakandet av sexualitet och sexuella lustar som är normgivande och framstår som en kungsväg till lycka. I övrigt handlar omslagets rubriker om kärlek ("Elsker du med livet som innsats?", "Tv-serier, ferdigmat & ensomhet: Sannheten om singellivet"), shopping (i Rom) och knep för att bättra på den kvinnliga fasaden medelst rätt make up.

Aprilnumret 2008 av *Shape Up* pryds av häcklöparen Christina Vukicevic, som är "Søt, sterk og superrask", alltså: snygg och kraftfull på samma gång.⁶ Hon förefaller vara sponsrad av Nike, vars logotyp pryder hennes träningströja. På omslaget utlovas också "Sexy

6 Jämför Duncan 1992; Markula 1995; Jette 2006.

”Jag känner mig sexig och cool när jag smurrar runt på stolen, sätter händerna i golvet och putar med rumpen i vädret.”

Nicole Scherzinger från Pussycat Dolls, vid sidan av Hanna Mellin.

Strippaerobics för alla

TESTA HEMMA:

- + Sexig och avsnöad workout: Carmen Electra aerobicsstrippaerobics-dvd finns att köpa på www.aerobicsstrippaerobics.com.
- + Energifylld och mallonsvår workout: Cardio dvd Cardio Strippaerobics Workout finns att köpa på www.amazon.com.
- + Rallig och lätt workout: Tricia Murphy dvd Urban Strippaerobics Aerobics finns att köpa på www.urbanstrippaerobics.com.

ATT LÄSA:

- + The 5 factor Strip workouts for every woman av Sheila Kelly.
- + The Strippers Guide to Looking Great! Skickad av Jennifer Axen och Leigh Phillips.
- + Båda böckerna finns på www.amazon.com.

PÅ GYMMET:

- + Det fashionabla landningsgymmet Third Space erbjuder klassen Burlesque Body, en sexig workout inspirerad av Burlesque-drottningen Dita von Teese. Se www.thirdspace.com för ytterligare information.
- + Petra Larsson leder strippaerobics på Balance Gym Stockholm, www.balancetraining.se. Sturebadet har strippaerobics med porsepy. www.sturebadet.se

ELLE PULS Hanna Mellin gjorde slag i saken och testade den nya, heta träningsformen strippaerobics. Hon blir aldrig som förr igen.

Med dunkande hjärta, antingen tvärliggande eller, men därutöver ben kliver jag in, ser mig nervöst omkring och andas ut när jag uppträder att alla i klubben ser helt normalt ut. Det är inte lätt att vara helt förförd till när man ska träna strippaerobics för första gången. Instruktionen informerar om dock om att vi inte behöver ta av några kläder under passet, men ber om hämta varsin med ...

Några veckor sedan fick jag förtur för jag är vid inledningen med förföringarna som skulle bli skivorna att köpa, och jag förtur gått tillbaka. Inom passet finns förtur minuter är jag gladare än jag varit på hela veckan och koncentrerat att jag lättigen hittar utövningarna för mig.

Jag koncentrerar mig på att det inte känns att gå in i klubben för strippaerobics. Det finns helt enkelt ingen tid till förtur kläder eftersom alla har fått upp sig att hånga med.

Vi får upp och ned på stolen, svängas på höfterna och sträcker utarmarna i alla med musiken. Min stid väntar några gånger av bara farten, men det märker jag knappt för i farten befinner jag mig redan i Las Vegas. Det är knapptan förturande just i USA som strippaerobics har sin vagg. Den amerikanska skådespelerskan Sheila Kelly är en av de äldsta förturarna. I sin bok *The 5 factor Strip workouts for every woman* instruerar hon lära i olika utövningar och svarar till att några släpa knä och ha kul. Hon påpekar att utövningarna inte har något att göra med att behåga män, om det inte är det mest till förtur.

Kellys utövning av utövningarna går ut på att uppenbara kvinnor att locka fram sin inre sensualitet, att må bra och bli starka och viga på kroppen.

Det krävs ingen överstyling för att jag ska hålla med henne när jag har så kul på passet. Jag känner mig sexig och cool när jag smurrar runt på stolen, sätter händerna i golvet och putar med rumpen i vädret. Men vi dansar inte för att behåga någon annan än oss själva.

Helt Costa är precis som Sheila Kelly en av förturarna inom strippaerobics. Costa som är koreograf, aerobicsinstruktör och före detta modell strippaerobics har haft stora framgångar med sin Cardio Strippaerobics dvd, och står fortfarande av Cardio Strippaerobics världen över. Costa har inspirerat utövare som Carmen Electra, Teri Hatcher, Christina Applegate och Jennifer Love Hewitt att släpa förturarna och skapa en utövningsträningsform. Hon menar att så länge man har roligt när man tränar så tränar man kalaset av bara farten. Förutom att känna på konstigt konstigt är det inget annat som man är koncentrerad till att hånga med, vilket också bidrar till att man blir helt slut.

Under en strippaerobicspass får kroppen en ordentlig workout, så vill du släpa rörelsebidragande träningsform är det bara att sätta sig ordentligt efteråt. Tempot är högt och det är en fördel om du har två taktknäna, men klär du ett vanligt aerobicspass och gäller att släpa knä på damperna är det inga problem att hånga med.

Några vad man vill om strippaerobics, faktum är att som modellens utövning är det riktigt effektivt. Har man "dit" inställning har det bara kul att gå, dansa och svänga runt med sin stid till medryckande rytm.

Att det hela är en genuin politiskt inriktad kvinna i denna form bara kul och som en sexig bonus.

vårkropp med hemmespa”. Det är alltså inte nog med att hon som kvinna har en frisk och vältränad kropp, den ska vara sexig också. Ett träningsprogram erbjuds som ska ge en ”Smashing kropp”. Även i detta nummer handlar det om shopping (av vårskor, mp3-spelare & headsets) och njutning i form av bland annat chokladtest (”Mmm ... sjokolade”). I *Elle Puls* nr 2, 2007, blir upptagenheten vid sexiga kroppar närmast parodisk, då man beskriver en ny och föregivet spännande träningsmetod, ”Strippaerobics”, med den utmanande

Strippa dig i form

Strippaerobics har tagit världen med storm. En burlesk träningsform som sätter fart på pulsen. Här är de bästa plaggen att dansa i och kasta av!

1. Perfekt att kasta av är ljusblå legerplågeklänningen i bomull. Puma 96 hours, 1 150 kr.
2. Vit strumpbandklänning i siden med svart spets från Twilly, 129 kr.
3. Gammaldags blänk body med svarta band, knyt i ryggen och söta spetsdetaljer. Pink champagne från Mada by Noemi, 895 kr.
4. Blå handskar i siden från Fancy Fanny, 398 kr.
5. Superlätt svart danssko som går det lättare att snura löten. Med rosa detalj från Adidas, 1 200 kr.
6. Silverfärgat medskärp från H&M, piffar upp din dansoutfit till max 80 kr.
7. Lila linne med ribbad behå från Adidas, cirka 350 kr.
8. Petta shorts med resårband i mjukt och stickad silk från Adidas by Stella McCartney, 550 kr.
9. Silverfärgad body i följande materialen polyamid/elastan, lila lila Själedit, 1 200 kr. Skön om du vill ha något riktigt tight.
10. Ljusa glänsiga strumpsockor med stora svarta mjuka möddar och dragkedja från Jewels, 299 kr.
11. Silverfärgad kjol i polyester/elastan från Bolethogen, 525 kr.
12. Rödinspärat klänning från By Malene Birger, 1 395 kr. Passar lika bra ute på kvällen efter danspasset.

TIDNINGEN OM TRÄNING, SKÖNHET OCH HÄLSA

ELLE PULS

PERFEKT HUD
stor spa-guide

HÖSTENS
DRAMATISKA
MAKEUP

NYA SPORTER
kändisarna
utmanas

STRIPPAEROBICS
VÅGAR DU?

RAWFOOD
nya hälsomaten

Sportigt streetmode

SENASTE
NYTT:
NAKEN
YOGA

5 Trendigaste
skidorerna

frågan "Vågar du?". På ett dubbelsidigt uppslag i tidningen sitter en kvinna på en stol iklädd raffset, likt Madonna i videon till låten *Open your heart*. Det visar sig vara Nicole Scherzinger från Pussycat Dolls i videon till låten *Buttons*. Hon citeras: "Jag känner mig sexig och cool när jag snurrar runt på stolen, sätter händerna i golvet och putar med rumpan i vädret." I den redaktionella texten får vi veta ett Hanna Mellin på *Elle Puls* "gjorde slag i saken och testade den nya, heta träningsformen stripaerobics [här stavat med ett p]. Hon blir aldrig som förr igen." Läsaren får också tips om webbadresser där man bland annat kan köpa "Sexig och avancerad workout" i form av Carmen Electras "aerobicstrip-tease-dvd". På uppföljande sida finns bild på i sammanhanget passande träningskläder, med rubriken "Strippa dig i form". Under rubriken finns följande text: "Strippaerobics har tagit världen med storm. En burlesk träningsform som sätter fart på pulsen. Här är de bästa plaggen att dansa i och kasta av!"

Här möts alltså slutligen popkulturens, sexklubbarnas och den kroppsliga träningskulturens världar – och detta i ett annars tämligen sofistikerat kvinnoblad, *Elle*. Just det här numret av *Elle* har för övrigt också "Sportigt streetmode" som ett tema på omslaget, där man också annonserar om information kring de "5 Trendigaste skidorterna" och – naken-yoga.

Sex och könsidentitet

Det som Fagrell här är inne på utvecklas av Håkan Larsson, professor i pedagogik vid Stockholms universitet. Larssons artikel har rubriken "(Hetero)sexualiseringen av idrott. Sexighet som ett sätt att 'bejaka sin kvinnliga identitet' i relation till den maskulina idrotten." Här utreder Larsson relationen mellan sexualiseringen av det offentliga rummet å ena sidan och arbetet för jämställd idrott å den andra. Vad innebär, *egentligen*, sexualiseringen av det offentliga rummet, är den i sammanhanget helt grundläggande fråga som Larsson ställer sig. Larsson tycker sig här se ett samband mellan å ena sidan arbetet för jämställd idrott och betoningen på att bejaka sin könsidentitet, och å den andra "sexualiseringen av det offentliga rummet och inflytandet av pornografisk estetik inom vardagskulturen". Dessa spår flyter samman, menar Larsson – och då särskilt inom den elitidrott som får "ett allt större massmedialt utrymme". Han skriver:

Denna koppling mellan massmedia och elitidrott verkar i allt högre utsträckning vara en förutsättning för att elitidrotten ska kunna vidareutvecklas. Det handlar då inte bara om att själva idrotten syns mer i massmedia utan också om att enskilda elitidrottare dyker upp utanför själva idrotten eller i gränslandet mellan idrott och reklam för att marknadsföra såväl sig själv som kommersiella varor. (s. 36)

Larssons poäng är att "betoningen på sexighet får ett utökad utrymme tack vare – inte trots – jämställdhetsarbetet inom idrotten och betoningen på att 'bejaka könsidentiteter' (inte minst kvinnliga sådana" (s. 38). Ett uttryck för detta är, enligt Larsson, det skillnadsperspektiv som åter växte sig starkt under 1980-talet, efter en period då man betonat likheter mellan män och kvinnor. Nu kom skillnaden idrottande kvinnor och män emellan

istället att konstrueras kring något 'inre', det vill säga sådant som har med kunskaper, erfarenheter, värderingar och intressen att göra: en psykisk skillnad. I idrottsrörelsens studiematerial konstrueras den psykiska skillnaden kring behovet av gemenskap, närhet och förtrolighet å ena sidan ('flickors behov'), tävling, individualism och egen framgång å den andra ('pojkers behov'). (s. 40)

Detta kan kopplas till frågan om sexualisering genom att sätta sexighetens allt större betydelse i relation till den ökade betoningen på könsidentitet i idrottsrörelsens studiematerial kring "tjejer och idrott" från 1989 och framåt. Det märkliga, eller kanske man ska säga det bedrägligt självklara, är att det inte existerar någon motsvarande litteratur kring 'killar och idrott'. Det är alltså i stort sett alltid flickors könsidentitet som står i fokus när man inom idrottsrörelsen diskuterar kön och jämställdhet. Pojkars identitetsskapande framstår helt enkelt inte som lika problematiskt i samband med idrott (s. 41). Det anses alltså viktigt att flickor och kvinnor bejakar sin grundläggande *könsidentitet* (vilket inte ska förväxlas med mer föränderliga *könsroller*).

Flickans identitetsskapande gestaltas emellertid som en passiv process (kroppen/kvinnligheten som utvecklas av sig själv), medan pojkens identitetsskapande gestaltas på ett mer aktivt sätt: den manliga identiteten bygger på att man visar upp erövringar och prestationer. Förhållandet mellan kvinnlig (kroppslig, passiv) och manlig (prestationsinriktad, aktiv) könsidentitet blir problematiskt eftersom det för pojkar/män så att säga räcker med att vara aktiv i idrott för att bejaka sin könsidentitet, medan det för flickor/kvinnor uppstår en situation där den idrottsliga aktiviteten inte riktigt räcker till för att de ska kunna bli riktigt kvinnliga. För kvinnornas del krävs något mer – ett tillägg, ett komplement till eller en kompensation för den idrottsliga aktiviteten "med något som kan väcka en manlig lust, som i sin tur kan fungera som katalysator för den 'riktiga' kvinnligheten" (s. 42). Det är här betoningen på könsidentiteter och betoningen på sexighet då idrottskvinnor framträder i massmedia på något sätt flyter samman, menar Larsson, och hänvisar till Eva Olofssons avhandling från 1989, *Har kvinnorna en sportlig chans?*, där Olofsson var tidigt ute med att tycka sig ha identifierat en "tredje motstrategi" som hade både likhets- och särartsideologin som grund. Olofsson skriver:

Detta tredje alternativ framträdde allra tydligast, då det tillämpades av [...] 1988 års olympiska sprinterdrottning, Florence Griffith-Joyner. Hon försökte där förena likhets- och särartsideologin. Hennes idrottsbeteende var manligt, samtidigt som hon till det yttre framhävde sin kvinnlighet. Hennes idrottsliga prestation mättes med den manliga måttstocken och befanns vara acceptabel. I syfte att undvika att bli betraktad som man, framhävde denna kvinna, genom sin klädsel och [sitt] uppträdande, de traditionella kvinnliga egenskaperna. Ingen tvekan skulle råda om hennes könsidentitet, trots att hon presterade idrottsresultat av högt värde, mätt med den manliga måttstocken.⁷

Som Larsson påpekar, kan Griffith-Joyners beteende betraktas som en missriktad motståndsstrategi till den manliga idrottsmakten eftersom det snarare utgör en anpassning till och bekräftelse av den per definition manliga tävlingsidrottens uppdelningen i "manlig

7 Olofsson 1989: 190, citerat av Larsson på s. 42.

idrott” respektive ”kvinnliga utövare”. (”Flo-Jo” dog 1998 i en hjärtattack som många tror orsakades av dopning, även om detta inte bevisats.)

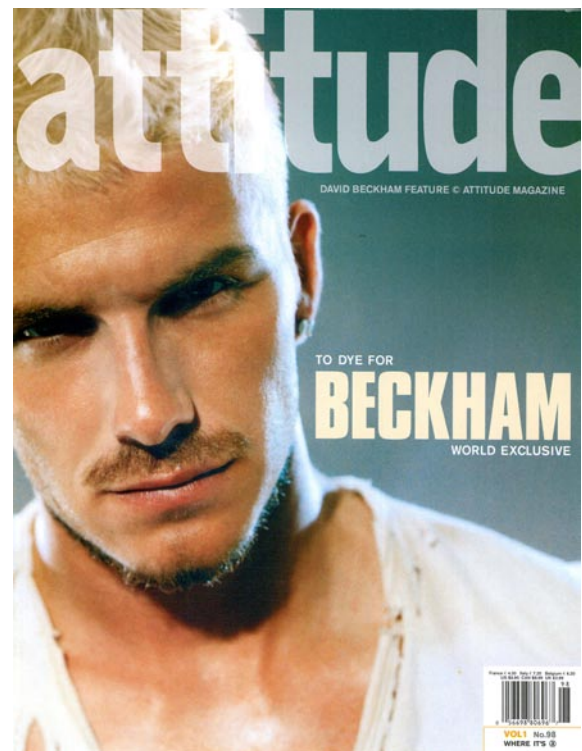
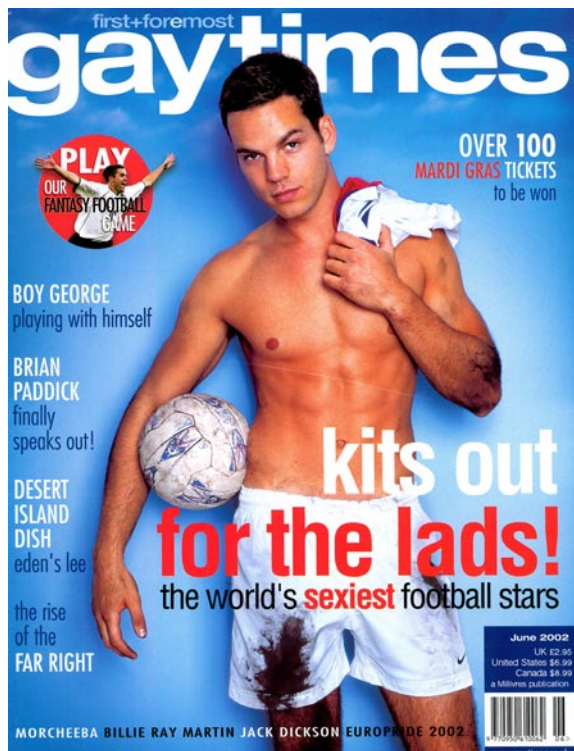
Skall man studera sexighet som feminin motstrategi måste man, menar Larsson, undersöka vem som kan eller ska vara sexig, alltså *vilken typ av sexighet* det är som efterfrågas eller släpps fram i den kommersiella medieoffentligheten. Även om ’rätten att vara sexig’ idag ofta ställs på frihetens och självförverkligandets sida så menar Larsson att det är rimligare att se sexualiseringen, det vill säga betoningen på att vara sexig, som ”ett uttryck för starka normer om hur människor, i detta fall i synnerhet unga idrottande kvinnor, ska vara”. Det är med andra ord en viss typ av sexighet som är eftersträvansvärd och som exponeras i herrmagasin och annorstädes. Larsson anger som sitt syfte med artikeln att, utgående från bland annat diskurshistorikern Michel Foucault (som skrivit ett flerbandsverk om sexualite-

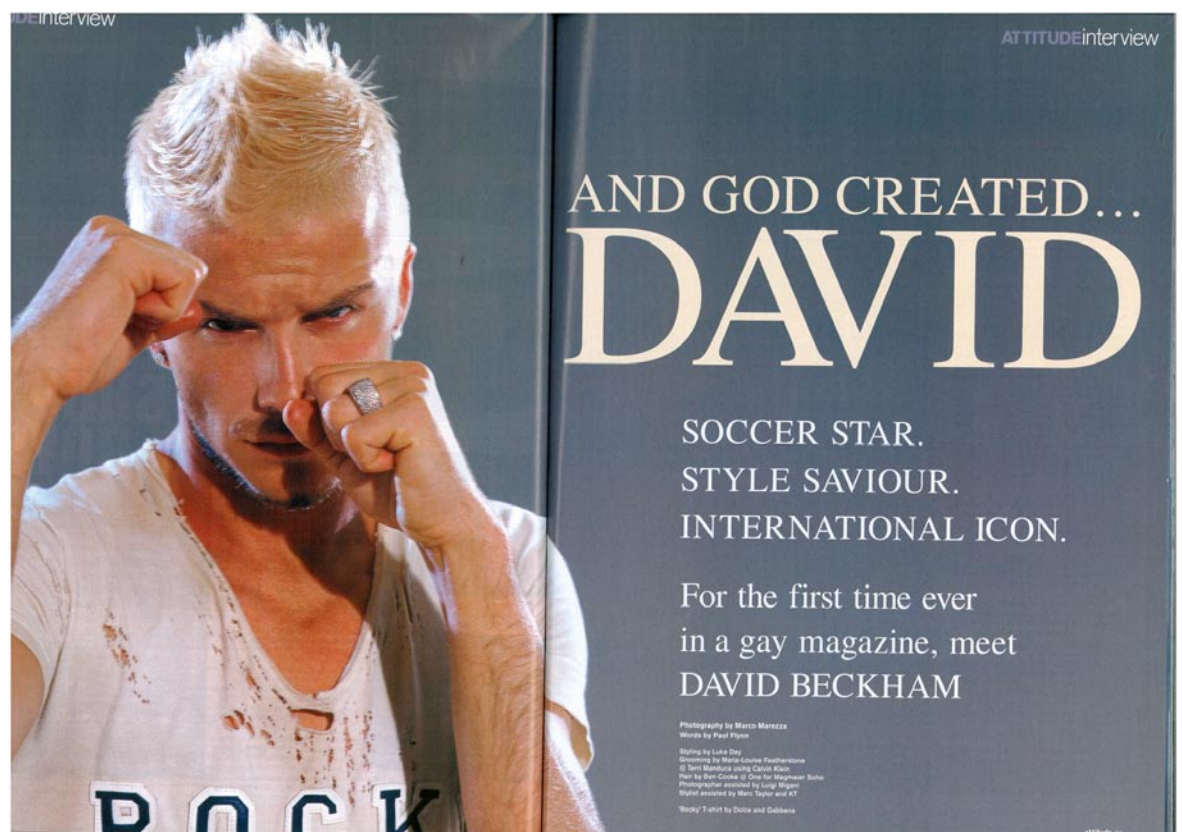
tens historia), ”belysa vilken sorts sexighet detta är, varför den ser ut just som den gör och i vilket socialt sammanhang den kommer till uttryck”.

Till skillnad från Fagrell redovisar Larsson egen empirisk forskning på kvällstidningar och periodiska magasin. Ett exempel som han lyfter fram är fotbollsspelaren Josefin Öqvist som år 2004 vek ut sig som ”bikinibrud” i herrmagasinet *Slitz*, där hon utnämndes till Sveriges sexigaste kvinna. Öqvists tilltag utlöste en moralisk debatt eftersom det (givetvis) fanns de som betraktade hennes handlande som klandervärd (s. 46). Öqvist själv menade att man inte behövde ha ”stora låar och vara maskulin” bara för att man var fotbollstjej; man kunde vara ”tjejig” ändå. Öqvist anförde alltså sina feminina behag, det vill säga sin underförstådda sexighet, som en kompensation för – som ett sätt att uppväga – de maskulin(iser)a(nde) sidorna av sin fotbollsverksamhet. Samtidigt menade hon, motstridigt nog, att hennes utvik inte hade något med fotbollen att göra utan bara var ”en kul grej”.

Larsson tar fallet Öqvist som utgångspunkt för att visa hur betoningen på sexighet betyder olika saker när det gäller idrottsskivnor och när det gäller idrottsmän. Ty när det hand-

lar om idrottsmän som framträder som sexiga modeller i reklamkampanjer för underkläder (Beckham, Ljungberg ånyo) så behöver de inte gå ut och förklara att de på detta sätt viker ut sig i den mediala offentligheten för att de måste komplettera bilden av sig själva som fotbollsspelare med något som stärker deras manliga identitet. Larsson menar därför att "betoningen på sexighet betyder olika saker när det gäller idrottsskivnor och när det gäller idrottsmän". Manliga idrottare, exempelvis fotbollsspelare, kan om de viker ut sig och

ägnar för mycket uppmärksamhet åt sitt yttre, sitt utseende, bli betraktade som tvivelaktiga "åtminstone ur heterosexuell synpunkt", alltså som 'bögar' eller 'fjollor'.

Här skulle jag vilja tillfoga ett eget exempel. Inför fotbolls-VM 2002 poserade det engelska fotbollslandslagets kapten, David Beckham, i gaymagasinet *attitude*. Detta var ganska oerhört, egentligen: det engelska fotbollslandslagets kapten, representant för en traditionell och uttalat heterosexuell maskulinitetskultur med många hårda och våldsamma sidor, viker ut sig i ett homosexuellt sammanhang.⁸ Men ingen proteststorm hördes, vad jag vet. Eftersom Beckham själv är heterosexuell och i sin roll som fotbollskapten inte kan ge avkall på denna sexuella identitet alltför mycket så är några av bilderna av honom i *attitude* förstärkta med vissa maskulina signum: han håller fram armarna som en boxare färdig att fightas, det vill säga bevisa sitt maskulina mod och sina maskulina muskelkrafter, och han har en sönderriven tröja som konnoterar gatufighters och 'street credibility'.

En annan sida av detta, som jag menar kan kopplas till sexualiseringen av idrotten, är att sport på många sätt blivit den nya rockkulturen. Det som kännetecknade rockkulturen i dess 'heroiska' fas var öppenheten för könsrollsmässiga experiment – Elvis Presley var betydligt mer sexuellt utmanande i förhållande Frank Sinatra, liksom The Ronettes var i förhållande till Wanda Jackson (alla för övrigt lysande artister). Man kan jämföra Beckhams genomslag som samtidigt sexualiserad och könsmässigt tvetydig popikon inte bara med Presley utan också med androgyna stjärnor som 1960-talets Mick Jagger, 1970-talets David Bowie och 1980-talets Boy George (i Culture Club). Beckhams maskulina tvetydighet har gett honom många beundrare men det är också många som i denna tvetydighet ser ett hot mot traditionella maskulina värden, mot manliga beteendemönster och manlig könsidentitet. Det är alltså ingen tillfällighet att man under senare år, inom sportjournalistiken och på andra håll, börjat tala om fotboll och annan glamourös toppidrott i termer av rock'n'roll, eftersom det nu ges utrymme för kroppsornamentering och -utsmyckning – alltså könsrollsmässiga experiment – även innanför sportens värld, en utveckling som inte minst David Beckham bidragit till.⁹ Det intressanta i sammanhanget är att det just är en fotbollsspelare – en "sportsman" – som övertar denna kulturella roll som tidigare innehafts av folk från rockmusikbranschen, mer förknippad med droger, exhibitionism och promiskuitet – sex i dess mest utagerande former – än med idrottsrörelsens ängsligt respektabla hälso- och familjeideal.¹⁰

Sprängkraften och de populärkulturellt intressanta motsättningarna i detta kommer sig av att idrotten som institution fortfarande är påtagligt konservativ och hierarkisk: medan den till en början kontroversiella rock'n'roll-kulturen segrat ihjäl sig i den liberaliserade västvärlden och det sällan är någon som höjer på ögonbrynen åt nya tilltag ämnade att chockera, är den organiserade idrotten en mäktig stat i staten präglad av konservativa ideal, stela maktstrukturer och traditionella könsrollsideal.¹¹ (Ett norskt rockband som för något år sedan enrollerade ett ungt par som hade samlag på scenen under deras spelning på en utomhusfestival skapade faktiskt en viss uppståndelse samtidigt som det symptomatiskt nog ledde till att bandets sångare och språkrör fick ett eget tv-program.) Just därför kan sexuella och andra 'rebeller' frodas inom idrottsrörelsen: här finns ännu något att utmana och göra uppror mot. I dagens hyperkommersiella medievärld, där sport och mode helt smält sam-

8 Se Dahlén 2004.

9 Jämför Svensson 2005 om tatuerade manliga och kvinnliga idrottsstjärnor.

10 Dahlén 2003.

11 Rowe 1997: 207 ff..

man, vore det konstigt om inte också *kvinnliga* idrottsstjärnor utnyttjas kommersiellt och blir en del av denna sportens nya rockimage, där utseendemässig föränderlighet och utmanande posering blir mer regel än undantag: Anna Kournikova, Therese Alshammar och Josefine Öqvist som idrottens svar på Madonna, den populärkulturella symbolen för kvinnan som går sina egna sexuella vägar och själv styr sin karriär.¹²

Även Kutte Jönsson, fil. dr i praktisk filosofi och lektor i idrottsvetenskap vid Malmö högskola, kommer i sin artikel in på David Beckham, som han menar står som representant för den metrosexuella manstypen, kännetecknad just av sin mer tvetydiga sexualitet – en manstyp som förkroppsligar ett slags motstånd i förhållande till de normer som länge genomsyrat maskulinitetsidealet och som i idrottsliga sammanhang inte är fastlåst i det tyglade våld och den tyglade aggression som kännetecknar den traditionella maskuliniteten inom ramen för den rådande genusordningen (s. 32).

Jönsson går annars ett steg längre än Larsson vad gäller objektiv inställning till idrottens sexualisering: "Sexualiseringar som sådana är nu, en gång för alla, inte nödvändigtvis moraliskt förkastliga." (s. 27) Enligt Jönsson är den officiella negativa hållningen "förenlig med vissa (moraliska) risker. En sådan risk är att man i sin kritik kommer att odla moralistiska attityder gentemot de individer som med sina kroppar överskrider gränsen mellan 'det privata' och 'det offentliga.'" (s. 25) När kulturella uttryck och fenomen, i det här fallet sexuella yttringar, som vissa menar bör stanna i den privata sfären blir offentliga "följer obönhörligen en social, politisk och moralisk disciplinering av dessa fenomen och uttryck", framhåller Jönsson (s. 25).

Liksom Larsson använder Josefine Öqvists *Slitz*-utvik som fallstudie och framhåller den kritik som främst gick ut på att Öqvist genom att "ställa upp" i en "herrtidning" degraderat värdet av svensk damfotboll, kort sagt: uppträtt *skandalöst*. Ordet 'skandal' betyder just överträdelse av moralisk gränslinje som konstruerats i syfte att bevara ett sam-

12 Jämför Rundquist 2005; Svensson 2005.

Aftenposten Fredag 14. juni 2002

Gule kort strykes

Ingen av VM-deltagerne tar med seg gule kort inn i cupspillet: Ett gult kort strykes, to i gruppespillet medfører karantene, er FIFAs bestemmelse. D betyr at blant andre Italias Fabio Cannavaro og Tyrkias Emre Belozoglu stå over 8. delsfinalen, og faren for gult kort nummer to var også grunn til at Brasil lot Roque Junior, Ronaldinho og Denilson hvile i gårsdagens siste kamp i gruppespillet mot Costa Rica. Nå starter de på null igjen.

Hårfine helter. Inamoto (5) FOTO: KIMIYAMA MAYAMA/REUTER og lagkameratene hans på landslaget er megahelter i det rock n'roll-sirkuset som fotball er i Japan.

Det japanske fotball-landslaget er en utfordring for enhver ambisiøs frisør. De er blonde og rødhårede og de ser ut som om de spiller i rockeband. Det kan passe bra.

Rock'n roll på japansk

For snart ni år siden hadde jeg gleden av å sitt pokkerivold utenfor millionbyen Nagoya. I mer enn en time hadde vi reist med tog og buss. Langt der ute på landsbygda, midt mellom rismarkene lå en li-

Stein Erik Kirkebøen

NOTERT

Journalist i sportsredaksjonen
stein.erik.kirkeboen@aftenposten.no

hülle eller en kulturell (värde)gemenskap, i det här fallet den etablerade idrottsrörelsen.¹³ Givetvis är dessa moraliska gränslinjer alltid skapade i någons intresse, inom ramen för vissa maktstrukturer. Inom idrotten hör man sällan att män som viker ut sig i exempelvis kalsongreklam devalverar sin idrottsgren – snarare betraktas de då som ännu mer virila och potenta. Inte heller ryttaren Malin Baryard, som 1996 red i en Europacupfinal i hästhopp iförd endast 'sexiga' underkläder (ett s.k. raffset), vilket gav den förväntade effekten i form av mer medieexponering och ökat sponsorintresse, mötte samma kritik som Öqvist. Enligt Jönsson berodde det på att Baryard utövade sin idrott, vilket inte Öqvist gjorde på bilderna i *Slitz* (s. 26). Här går det väl heller inte att bortse från att Baryard utövar en sport med hög status och integritet, medan Öqvist sysslar med något så plebejiskt som fotboll, vilket fogar en stigmatiserande lågklasstämpel till kontexten kring och kritiken av hennes utvik. Dessutom består hästhoppningspubliken, till skillnad från *Slitz*' läsare, till övervägande del av kvinnor som Baryard själv – om läktarmajoriteten istället bestått av män hade Baryard nog blivit betydligt mer skandaliserad och kritiserad eftersom hon då upplåtit sin kropp till den manliga blicken och därmed objektiverats på ett helt annat sätt.

Jönssons tes är också att "sexobjektifieringar tycks förstärka männens status *som idrottare*, samtidigt som kvinnors status *som idrottare* riskerar att försvagas [kursiv i original]" (s. 25). Han anför ett frapperande exempel från ishockeygymnasiet i Kiruna, där killarna i avgångsklassen sedan flera år poserat med nakna och inoljade överkroppar i skolkatalogen. Detta hade aldrig lett till några protester, men när tjejerna i avgångsklassen 2006 poserade med bara överkroppar och med händerna för de nakna bröstet, "ledde detta till att skolledningen helt framt plockade ut fotografiet från katalogen" – ett beslut som tjejerna givetvis ansåg vara könsdiskriminerande (s. 26 f). Hur kunde skolledningen särbehandla killar och tjejer på detta vis? Jönsson menar att en tänkbar förklaring är att killarnas 'sexiga' bilder bara bekräftar de (maskulina) normer och ideal som finns idrotten, i synnerhet när det som här handlar om "kraftigt maskuliniserade ishockeyspelare" (s. 27). Tjejernas utvik kunde också ha tolkats som en form av parodi på killarnas och därmed utmanat killarnas status som sexiga ishockeyspelare. Skolledningens beslut kan också tolkas som en klassisk form av (idag tack och lov alltmer sällsynt) patriarkalt förmynderi, genom att hålla tjejernas sexualitet utanför det offentliga rummet under förevändning att skydda dem (som om kvinnor till skillnad från män inte skulle veta vad som är bäst för dem själva).

Skönhetsjakt som idrottslig trivialisering

Sexualisering av kvinnliga idrottare som ett sätt att trivialisera deras tävlingsidrottsliga verksamhet är temat i RF-rapportens artikel av Helena Tolvhed, doktorand i historia vid Malmö högskola. Genom insamlat empiriskt material från 1950–1970-talen i form av veckotidningar och månadsmagasin som *Veckorevyn*, *Bildjournalen*, *Idun* och *Se* kan Tolvhed visa hur journalisterna hela tiden lyfter fram de kvinnliga idrottarnas feminina behag i stället för deras idrottsliga prestationer: snarare än för sina insatser på idrottsarenan bedöms de efter hur snygga eller inte de anses vara. Tolvhed skriver: "Kvinnor förefaller inte på samma sätt som män omfattas av idrottens prestationslogik, istället framstår det

13 Se Lull & Hinerman 1997 om skandalernas typologi.

närmast som mer väsentligt att representera en korrekt och attraktiv kvinnlighet än att prestera bäst" (s. 66). Minsann, dyker inte Josefine Öqvists *Slitz*-utvik upp här också. Tolvhed tolkar Öqvists uttalande om att man kan vara tjejig fast man spelar fotboll som att hon "har erfarenhet av att möta föreställningen att fotbollsspel passar dåligt ihop med (konventionell och heterosexuell) kvinnlighet" (s. 69).

I den manligt inriktade bildtidningen *Se* blev de kvinnliga OS-deltagarna från och med 1960 föremål för en allt större uppmärksamhet, men helt tydligt är att intresset rör sig mer om deras företräden som kvinnor än som idrottsutövare. Detta ökade intresse torde för övrigt ha samband med att OS i Rom var det första som kunde ses direkt hemma på tv-apparaterna, via Eurovisionens länksystem.

I Tolvheds historiska studie finns inga öppningar för minskad sexism från mediernas sida i synen på kvinnliga idrottare, men faktum är, att det idag finns en tilltagande medvetenhet om och ett motstånd till sexistiska processer och strukturer inom idrotten, ett motstånd som bland annat ventileras i pressen. I april 2007 deltog juniorvärldsmästaren Sofia Mattsson som förstaårssenior vid EM i brottning i Sofia, Bulgarien, där hon lyckades erövra en bronsmedalj. Samtidigt utnämndes hon av tävlingsarrangörerna till EM:s snyggaste dambrottare, "Miss Europa". Mattsson vägrade att ta emot priset och i svenskruppen rasade man över EM-sexismen: "– Det är ett jävla trams! Det sitter gamla gubbar och ska bestämma vem som är snyggast. Det är för jävligt", sade förbundskaptenen Patrik Jansson till *Aftonbladet* och lyfte fram det faktum att det bara var bland damerna som snyggaste brottaren utsågs. "– De kunde utse det bland killarna också så fick vi se vad som hände. Här håller vi på med brottning. Vill man vara fotomodell kan man hålla på med det någon annanstans", menade Jansson.¹⁴ Mattsson höll med sin förbundskapten: "– Det hör inte ihop med sporten. Det är brottning man ska vara bra på här och vinna i. Det finns de som tävlar i det andra också men det gör vi inte här", menade hon. Enligt Jansson var det vanligt med skönhetspriser i dambrottning i östländerna. "– I Polen i fjol var det nån av tjejerna som utsågs till 'Miss Warszawa Open' och vi sa till dem direkt: 'glöm det'. I ungdoms-EM i Bulgarien för ett par år sedan nekade både vi och Danmark priset. Det existerar inte för oss." Saken kommenterades av *Aftonbladets* sportkrönikör Jennifer Wegerup:

Jag skulle kunna kalla dem gubbar, som förbundskapten Patrik Jansson gör. Men det är inte så jag vill se på män. Jag vill försöka förstå även det oförståeliga: att det ännu i dag, år 2007, inte räcker för en kvinna att bara vara bra och bäst. Hon ska helst vara vacker också, finna sig i att få sitt utseende bedömt också, hur ovidkommande det än må vara i sammanhanget.¹⁵

Ytterligare ett nutida exempel, men ett mer försåtligt sådant, på kvarvarande sexistiska och i grunden kommersiellt betingade framställningar av kvinnliga idrottare, är direktiven för tävlingsdressens utseende hos sandvolleybollspelare, direktiv som utformats så att kläderna ska dölja så litet som möjligt av de kvinnliga spelarnas kroppsliga behag (s. 26).¹⁶ Till skillnad från kvinnor som självmant viker ut sig vid sidan av idrotten, som Josefin Öqvist i *Slitz*, finns det här alltså ingen möjlighet för de tävlande kvinnorna att undvika idrottsmyndighetens diskriminerande klädregler om de vill vara med i spelet.

14 Citerat i Flinck 2007.

15 Wegerup 2007.

16 Se även Lippe 2005.

Sexualiseringen, i meningen sexism, har under senare år även drabbat manliga idrottare, något som inte utforskas i RF-rapporten. Strax efter VM i fotboll 1998 kunde man exempelvis på en helsidesartikel i *Aftonbladet* med överskriften "Läsarna: Du är sexigast, David" och underrubriken "Men sorry tjejer, han är upptagen av Spice-Victoria", ta del av "listan med den sexigaste VM-elvan", baserad på tidningens läsartävling "VM:s sexigaste".¹⁷ Listan toppades alltså av Beckham, med italienaren Paolo Maldini på andra och dansken Brian Laudrup på tredje plats.

I RF-rapporten finns ytterligare två texter. Ovan nämnda Eva Olofsson, docent i pedagogik vid Umeå universitet, skriver om jämställdhet på föreningsnivå. Olofsson visar att ett mer uttalat och organiserat arbete på ökad jämställdhet går trögt, men att de flesta tycker det fungerar bra i deras egen förening – det är alltid någon annanstans problem med bristande jämställdhet finns, enligt föreningsmedlemmarna; brist på jämställdhet tycks väldigt svårt att se på nära håll. Olofsson går dock inte in på någon djupare diskussion kring just *sexualiseringen* av idrotten, men framhåller mediernas betydelse för idrottens – och då framför allt den manliga elitidrottens – synlighet.

Jesper Fundberg, etnolog och lektor i idrottsvetenskap vid Malmö Högskola, skriver om sexualisering i ett postkolonialt perspektiv. Hans utgångspunkt är de icke-europeiska invandrartjejernas möjlighet att delta i idrottsverksamheter. Enligt Fundberg har forskningen i allt för hög grad fastnat för sexualitet som "det dominerande temat i framställningar av en kategori människor". Han liknar detta vid västerlänningarnas sätt att romantisera Orientens kvinnor under den viktorsianska kolonialtiden, dvs. man såg dem bara ur ett sexuellt perspektiv, något som forskningen nu, i viss mening, upprepar i synen på invandrartjejer – vilket alltså gör denna forskning postkolonial. Samma kolonialism nu som då alltså, tycks Fundberg mena, bara under nya former.

Man får lita på att Fundberg vet vad han talar om när han påstår att den sexuella aspekten är så dominerande i forskningen på området, men nog måste det väl även finnas ett fokus i denna forskning på de patriarkala maktstrukturer i vissa invandrarkulturer som inte tillåter dess flickor att visa fram sina kroppar, eftersom de då kan beskådas av andra män? Jag har för egen del också svårt att se hur frågan om sexuell identitet och sexuell frihet kan undvikas när man studerar dessa många gånger ytterligt reaktionära, kvinnoförtryckande kulturer, med fäder och bröder och andra manliga släktingar som bestämmer över de unga kvinnorna, deras kroppar och deras sexualitet på ett för oss helt oacceptabelt sätt.

Fundberg tycks helt enkelt vara alltför politiskt korrekt i sin ovilja att lyfta fram idrottsligt relaterade problem av sexuell karaktär inom vissa invandrarkulturer. Istället flyttar han över skuldbördan och problemen på den svenska och i förlängningen västerländska kulturen och dess företrädare. Närmast absurt blir det när Fundberg, som menar sig "inte negligera de sammanhang då unga kvinnor hindras delta i idrott", skriver följande om "det kulturella bruksvärde som framställningar om unga kvinnor med utländsk bakgrund inom idrotten har": "För lika allvarligt det är att unga kvinnor hindras att idrotta, lika allvarligt [så!] är de effekter som bilden av den förtryckta kvinnan får för dem som *inte* hindras. Risken är nämligen att dessa flickor blir insnärjda i en diskurs vars konsekvenser kan fungera lika hindrande som vilken skeptisk förälder som helst." (s. 19) Fundberg menar alltså på fullt allvar att forskare i så hög grad förvränger bilden av invandrarkulturer att deras *diskurser* kan bli lika farliga och förtryckande som de män vilka hindrar flickorna i dessa

17 *Aftonbladet* 6 juli 1998.

kulturer att idrotta på samma villkor som svenska flickor. Givetvis är det inte alla män i invandrarkulturer som på detta sätt insnärjer tjejernas liv och möjligheter att idrotta – så är det sagt – men det är tillräckligt många för att det skall vara ett allvarligt problem som skapar stort lidande. Det tycker jag Fundberg bortser från i sin artikel.

Med tanke på hur litet den idrottsliga sexualiseringen av män diskuteras i denna RF-rapport vore det så mycket mer intressant om Fundberg hade kopplat sexualiseringsfrågan till sin intressanta avhandling om fotbollsspelande pojkar, där han beskriver hur pojkspelarna, när de åkt iväg för att spela en turnering, på kvällen klär upp sig i märkeskläder och bearbetar sina kroppar och frisyrrer med sprayer, rakskum och parfym – men inte för att sedan gå på diskotek och träffa flickor, utan med det enda syftet att visa upp sig inför lagkamraterna, dvs. andra pojkar.¹⁸

* * *

Även om rapporten om sexualiseringen av idrotten alltså nästan uteslutande handlar om kvinnor så ska Riksidrottsförbundet ha all heder av att ha möjliggjort den – även om textredigeringen och korrekturläsningen lämnar en hel del övrigt att önska. Här finns massor av uppslag och intressanta diskussioner kring idrottens sexualisering som ger ett utmärkt underlag för ytterligare studier på området – och sexualiseringstendensen i den mediala offentligheten lär ju knappast avta i det närmaste så här finns mycket att göra, eller som Håkan Larsson skriver: ”Det finns idag ingen regelrätt studie, åtminstone inte i Sverige, som undersöker hur och hur ofta idrottare ’viker ut sig’. De flesta känner emellertid till åtminstone något exempel. Innan jag diskuterar detta fenomen vill jag alltså göra läsaren uppmärksam på att detta problemområde i högsta grad är värt en egen större studie.” (s. 46) Ja, det är till och med värt många större och många mindre studier.

Referenser

- Bourdieu, Pierre ([1979] 1995): *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*, Oslo: Pax Forlag.
- Dahlén, Peter (2003): ”Beckham – mannen, myten, varumärket”, [www.idrottsforum.org](http://www.idrottsforum.org/articles/dahlen/dahlen031209.html), 9 dec.: <http://www.idrottsforum.org/articles/dahlen/dahlen031209.html>
- Dahlén, Peter (2004): ”Sport, medier och maskulinitet”, [www.idrottsforum.org](http://www.idrottsforum.org/reviews/items/dahpet_fund+mess.html), 20 juni: http://www.idrottsforum.org/reviews/items/dahpet_fund+mess.html
- Duncan, Margaret Carlisle (1992): ”The Politics of Women’s Body Images and Practices: Foucault, the Panopticon, and Shape Magazine”, *Journal of Sport & Social Issues*, Vol. 18, No 1.
- Flinck, Johan (2007): ”’Det är ett jävla trams’. Tog brons – sen utsåg arrangören Sofia till EM:s ’snyggaste’”, *Aftonbladet.se* 19 april.
- Fundberg, Jesper (2003): *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*, Stockholm: Carlsson.
- Heywood, Leslie & Shari L. Dworkin (2003): *Built to Win. The Female Athlete as Cultural Icon*, Minneapolis & London: University of Minnesota Press.
- Jette, Shannon (2006): ”Fit for Two? A Critical Discourse Analysis of Oxygen Fitness Magazine”, *Sociology of Sport Journal*, Vol. 23, No 4.
- Lippe, Gerd von der (2005): ”Klesdiskursen i sandvolleyball i OL-04”, *Norsk medietidsskrift*, årg. 12, nr 3.
- Lull, James & Stephen Hinerman (Ed.) (1997): *Media Scandals*, Oxford: Polity Press.
- Markula, Pirkko (1995): ”Firm but Shapely, Fit but Sexy, Strong but Thin: The Postmodern Aerobicizing Female Bodies”, *Sociology of Sport Journal*, Vol. 12, Issue 4.

¹⁸ Fundberg 2003: 127 ff.

- Olofsson, Eva (1989): *Har kvinnorna en sportlig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*, Pedagogiska institutionen, Umeå Universitet.
- Rowe, David (1997): "Apollo Undone: The Sports Scandal", i James Lull & Stephen Hinerman (Ed.): *Media Scandals*, Oxford: Polity Press.
- Rundquist, Angela (2005): "Sport, klass och mode", i Jesper Fundberg, Klas Ramberg och Dan Waldetoft (red.): *Tankar från baslinjen. Humanister om idrott, kropp och hälsa*, Eslöv: Symposion.
- Svensson, Birgitta (2005): "Tatuering – idrottens nya varumärke?", i Jesper Fundberg, Klas Ramberg och Dan Waldetoft (red.): *Tankar från baslinjen. Humanister om idrott, kropp och hälsa*, Eslöv: Symposion.
- Streible, Dan (1997): "Female Spectators and the Corbett–Fitzsimmons Fight Film", i Aaron Baker & Todd Boyd (Ed.): *Out of Bonds. Sport, Media, and the Politics of Identity*, Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.
- Tolvhed, Helena (2004): "'Stål i musklerna och stål i viljan' – svensk frisksport under trettio- och fyrtiotalen", Svenska idrottshistoriska föreningens årsskrift *Idrott, historia och samhälle*.
- Wegerup, Jennifer (2007): "Tänkte de överhuvudtaget? Eller tänkte de med något annat än huvudet?", *Aftonbladet.se* 19 april.